

Ostrowska, Teresa

"Adam Wrzosek. Życie i działalność", Zenon Maćkowiak, Michał Musielak, Poznań 2000 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 47/2, 202-204

2002

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zenon M a ć k o w i a k , Michał M u s i e l a k : *Adam Wrzosek. Życie i działalność*. Poznań Wydawnictwo Poznańskie 2000, 8°, 224 s. ilustr.

Autorzy tej pozycji uważają ją za „pierwszą całościową próbę ukazania życia i działalności organizatorskiej Adama Wrzoska” (s. 10). Przyznają jednak, że wobec rozległości jego zainteresowań (historia i filozofia medycyny, patologia ogólna i doświadczalna, antropologia, historia kultury polskiej, pediatria, fizjologia, medycyna sądowa, prehistoria, etnografia) nie sposób „pokusić się o najbardziej nawet ogólne scharakteryzowanie tak rozległej twórczości naukowej, liczącej ponad czterysta siedemdziesiąt pozycji. Można jedynie spróbować omówić niektóre jej strony, pozostawiając inne aspekty dokonań Profesora właściwym specjalistom” (s. 6). Za swój konkretny cel uznali zatem „ukazanie Adama Wrzoska przede wszystkim jako historyka i filozofia medycyny oraz organizatora nauki polskiej” (s. 7).

Dowodami uznania, jakimi cieszył się Adam Wrzosek (1875–1965), było powołanie go na członka czynnego Akademii Nauk Lekarskich, członka zwyczajnego Państwowej Rady Zdrowia, członka honorowego towarzystw lekarskich w Wilnie, Lwowie, Lublinie, Kaliszu, Częstochowie i Druskiennikach, członka zasłużonego Polskiego Towarzystwa Antropologicznego, doktora honorowego Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, Akademii Medycznej w Poznaniu, Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, członka czynnego Polskiej Akademii Umiejętności (był też współpracownikiem następujących komisji tejże Akademii: Historii Medycyny i Nauk Matematyczno-Przyrodniczych, Antropologicznej, Prehistorycznej, Etnograficznej, Historii Filozofii Polskiej, Higieny, Medycyny Doświadczalnej, Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce, wreszcie członkiem Komitetu Redakcyjnego Polskiego Słownika Biograficznego). Należał do Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Wilnie i Przemyślu, Towarzystwa Numizmatycznego w Krakowie. Pełnił funkcję kuratora Fundacji „Nauka i Praca”. Miał szereg odznaczeń polskich i zagranicznych.

Prezentowana publikacja jest oparta głównie na materiałach drukowanych, zwłaszcza pracach Profesora, na materiałach archiwalnych (Archiwum Akademii Medycznej w Poznaniu, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Archiwum Polskiej Akademii Nauk – Oddziały w Krakowie i Poznaniu, Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Poznaniu) oraz na wywiadach z uczniami i współpracownikami Profesora przeprowadzonymi w latach 1977–1980.

Książka zawiera *Wstęp* (9 s.) przybliżający osobę Adama Wrzoska i zapoznający z poświęconym jemu piśmiennictwem oraz cztery rozdziały.

Rozdział I. *Zarys biografii uczonego i organizatora* (ponad 50 s.) omawia jego dzieciństwo i młodość oraz trzy dalsze okresy jego życia: okres krakowski

(1901–1918), okres warszawski (1918–1920) i okres poznański (1920–1965). W tym rozdziale omówiono też syntetycznie te dziedziny aktywności Profesora, które nie zostały szerzej potraktowane w dalszym tekście.

Rozdział II. *Dorobek naukowy w zakresie historii i filozofii medycyny* (ponad 60 s.) obejmuje twórczość Adama Wrzoska w zakresie historii medycyny (prace historyczne, prace dotyczące stanu nauki i nauczania historii medycyny, prace poświęcone czasopiśmiennictwu lekarskiemu, prace dotyczące słownictwa lekarskiego) oraz twórczość w zakresie społeczno-medycznym i filozoficzno-lekarskim.

Rozdział III. *Działalność redakcyjna i edytorska* (ponad 30 s.) przedstawia Profesora jako redaktora „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” oraz „Nowin Lekarskich”, a także jako wydawcę źródeł do dziejów historii i filozofii medycyny.

Rozdział IV. *Działalność organizatorska* (ponad 40 s.) obrazuje początki tej aktywności na polu historii i filozofii medycyny, następnie na stanowisku dyrektora Departamentu Nauki i Szkół Akademickich w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, jako organizatora i dziekana Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego oraz założyciela i kierownika Katedry Historii i Filozofii Medycyny, działalność organizatorską w czasie drugiej wojny światowej i po 1945 roku, na koniec inne formy aktywności organizacyjnej Profesora w dziedzinie historii i filozofii medycyny.

Publikację kończy *Postowie, Wykaz skrótów, Bibliografia: 1. Źródła archiwalne, 2. Źródła drukowane, 3. Spis ważniejszych prac Adama Wrzoska wykorzystanych w książce, Indeks nazwisk, Spis ilustracji, Summary.*

Pozycja ta napisana przystępnie, obficie udokumentowana, daje ogólne pojęcie o życiu i działalności Profesora. Tematu jednak nie wyczerpuje. Autorzy zdają sobie z tego sprawę pisząc, że „zapewne nie odpowiada na wszystkie pytania dotyczące życia i dokonań Adama Wrzoska” z powodu braku lub niedostępności źródeł bądź z powodu „skupienia się przez autorów na zasadniczych wątkach aktywności Adama Wrzoska” (s. 12–13). Ale, powiedzmy to wyraźnie, ta książka nie stanowi studium naukowego, a jedynie popularyzatorskie opracowanie. Przy takim ujęciu sprawa jest niewątpliwie użyteczna i powinna znaleźć się w księgozbiorach historyków medycyny. Nie może jednak być uznana za podsumowanie dokonań Profesora nawet tylko w zakresie historii i filozofii medycyny.

Do innych mankamentów publikacji można zaliczyć brak fotografii córki Profesora, Ludmiły Krakowieckiej, z okresu jej działalności na stanowisku kierownika Katedry Historii Medycyny. To dla historyków medycyny jest ważniejsze niż zdjęcie wnuka Adama Wrzoska, Jerzego Krakowieckiego.

Historyk medycyny chętnie by też obszerniej poczytał o wykładach Profesora z zakresu etyki lekarskiej i zapoznał się z wykazem prac historyczno-medycznych pisanych pod jego kierunkiem celem uzyskania stopnia doktora. Było ich wprawdzie wiele, ale można by je umieścić w przypisie.

To nie było Warszawskie Towarzystwo Lekarskie (s. 76), tylko Towarzystwo Lekarskie Warszawskiej. To nie była Maria Curie-Skłodowska (s. 181), tylko Maria Skłodowska-Curie.

Ustęp pierwszy na s. 130 został przepisany z książki Teresy Ostrowskiej *Polskie czasopiśmiennictwo lekarskie w XIX wieku* (Wrocław 1973) s. 11, bez podania źródła.

W indeksie nie rozwiązano imion takich zasłużonych historyków medycyny jak Jan Władysław Chojna, Piotr Müldner-Nieckowski i Miron Paciorkiewicz.

Publikacja ta ukazała się dzięki finansowemu wsparciu przez Akademię Medyczną im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu oraz Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ma format małej ósemki. Błyszcząca kartonowa okładka zawiera zdjęcia Profesora. Tekst jest ilustrowany 25 czarnobiałymi fotografiami. Estetyczny wygląd, zgrabny format, przystępnie napisana treść oraz sama tematyka zachęci medyków, i nie tylko, do zapoznania się z tą pozycją. Miejmy nadzieję, że skłoni również wąskich specjalistów do opracowania pogłębionych tym razem studiów nad życiem i działalnością Profesora w rozlicznych dziedzinach jego aktywności.

Teresa Ostrowska
Warszawa

Historia medycyny. Pod redakcją Tadeusza Brzezińskiego. Wydanie 3. Warszawa Wydawnictwo Lekarskie PZWL 2000, 8°, 487 s. ilustr.

Jest to już trzecie wydanie podręcznika pod redakcją Tadeusza Brzezińskiego w nowatorskim ujęciu rzeczowo-chronologicznym. Poprzednie ukazały się w 1988 r. i w 1995 r. Kolejne wydania nie są automatycznym powielaniem zawartości, ale znacznie różnią się od siebie. Redaktor zasięga bowiem opinii czytelników, dokonuje selekcji wiadomości i odpowiednio stale modyfikuje tekst. Dlatego też w bibliografii załącznikowej, zamieszczanej w książce, każdorazowo są wymieniane poprzednie wydania.

Wydanie pierwsze było przeznaczone dla lekarzy i studentów, pisało je 12 autorów, w tym kilku specjalistów w wąskich dziedzinach. Liczyło 519 stron, zawierało 180 ilustracji. Bibliografia załącznikowa różnojęzyczna liczyła 170 pozycji.

Wydanie trzecie natomiast jest przeznaczone głównie dla studentów młodszych lat, dla których ten przedmiot jest wykładany. Autorów jest czterech, w większości wytrawnych dydaktyków. Treść została ograniczona do 487 stron. Ilość ilustracji wzrosła do 226. Bibliografia załącznikowa została natomiast ograniczona wyłącznie do polskiego piśmiennictwa i pogrupowana według rozdziałów, aby czytelnik mógł uzupełnić swoje wiadomości w interesujących go dziedzinach. Doszedł skorowidz rzeczowy.